

Siegfried Zielinsky

variantologie

Siegfried Zielinsky

variantologie

TIM_B_002-IM015/TIM_BK_002-IMK015

Úvod do studia IM II

Siegfried Zielinsky

variantologie

Literatura a další zdroje

Skřiváčková, Petra. Variantologie: polyhistorický přístup k myšlení o umění nových médií. Ezin TIM. 2014, ročník 4., č. 1-2, Brno: Ústav hudební vědy, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita., s. 20-38. ISSN 1805-2606. Dostupné z <https://www.phil.muni.cz/journals/index.php/tim/article/view/917/1052>.

Interview with Prof. Dr. Siegfried Zielinski for The Lounge.
https://www.youtube.com/watch?v=_yxU-xtuc5g

Dicker, Barnaby. 2013. Variantology. Art History, 36, 5, s. 1095-1098 [online]. Dostupné z <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1467-8365.12054>

Zielinski, Siegfried. 2006. *Deep time of the media: toward an archaeology of hearing and seeing by technical means*. Cambridge: MIT Press

Huhtamo, Erkki – Parrika,, Jussi (eds.), 2011. *Media Archaeology: Approaches, Applications, and Implications*. London: University of California Press.

Hinková, Silva 2011. Tělo a tělesnost z hlediska nové historie nových médií. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí diplomové práce doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D. Dostupné z <https://is.muni.cz/auth/th/n1aql/>.

Zielinsky, Siegfried – Wagnermaier, Silva (eds.), 2005. *Variantology 1: On Deep Time Relations of Arts, Sciences and Technologies*. Kolín nad Rýnem: Walther König.

Variantologie

- nesnaží vytvářet jedno velké vyprávění (metanaraci), tj. meta-příběh nových médií,
- interdisciplinární přístup s vědomím heterogenosti oboru nových médií,
- Otto Rössler definuje variantologii jako humanitní disciplínu, která pracuje s historií a budoucností vědy a s domnělou minulostí,
- „*Variantologie*“ je zároveň název pro mezinárodní projekt - který funguje jako cyklus workshopů, jejichž výstupem je mimo jiné série publikací *Variantology* 1.-5.

Variantologie: archeologie médií

Projekt Variantologie je otevřenou a dočasnou platformou, sdružující teoretiky, vědce a umělce, které spojuje archeologický zájem o [médiá a vztah mezi uměním a vědou](#).

Zielinsky se archeologickému přístupu věnuje od začátku 90. let 20. století.

Szczepanik: Zakladatelskou prací v archeologii médií je Zielinského kniha *Audiovisionen: Kino und Fernsehen als Zwischenspiele in der Geschichte* - sám autor říká, že jeho práce je výzkum posledních 150 let audiovizuálního diskurzu a odvolává se na archeologii vědění od Michela Foucalta.

Důležitá studie *Media Archaeology* - Zielinsky se v ní věnuje stavu umění na přelomu 20. století a způsobu, jak uměleckou praxi a subjektivitu ovlivňují nové technologie: archeologie jako nástroj pro nahlížení na historii jako na několik různorodých prostředí, který může rozkrývat netušené vztahy mezi jejich prvky a narušovat lineární pojetí dějin.

Dalším výstupem Zielinského archeologického přístupu k audiovizuálním médiím je studie: *Deep Time of Media: Towards an Archaeology of Hearing and Seeing by Technical Means*

Variantologie: anarcheologie

Postupem času Zielinsky vyměnil termín archeologie za termín **anar**cheologie (termín, který obsahuje stejný základ jako slovo **anar**chismus).

„Anarcheologie je tedy přístupem k historii, který se odmítá ztotožnit se souborem standardizovaných předmětů zkoumání i praktik analýzy a naopak si usurpuje svobodu volby, entuziasmu a možnost kritizovat to, co má být kritizováno.”
(Skřiváčková 2014:22)

„Zielinski termín anarcheologie vyměnil zhruba v roce 2003 za koncept variantologie. Pod konceptem variantologie rozumí pomyslný součet všech možných genealogií mediálních jevů.” (Senior 2006 dle Skřiváčková 2014:22)

Variantologie: variantologie

Variantologie

- je neologismem, který dle Zielinskiho umožňuje úplnou svobodu v přemýšlení o vztazích mezi uměním, vědou a technologií,
- snaží se odhalit historii a vývoj komunikace, umění a médií, který není eurocentrický, který není univerzální, ale naopak pluralitní, který není antropocentrický, ale kosmický a který není pouze lineární, ale je dynamický.
- „[...] variantologii lze taktéž vnímat jako jednu z verzí mediální archeologie, přestože se vůči ní zdánlivě vymezuje, neboť nesouhlasí s přizpůsobováním archeologie médií současným mediálním studiím”.
(Skřiváčková 2014: 26 dle Huhtamo – Parikka 2011: 10, 14)

Variantologie: přístup k historii

Variantologie

- rozvíjí **archeologii** médií tím, že pátrá v hlubinných časových dimenzích (pro Zielinského je **hlubinný čas** jednou z dalších možností, jak narušit hegemonistickou linearitu, která nás nutí chápat čas a historii jako přímky progresivního vývoje)

Historie

- (médií) dle variantologie není produktem předvídatelné a nezbytné nutnosti postupující od primitivního ke složitému aparátu - Zielinski hovoří nikoliv o hledání nového ve starém, ale o hledání **starého v novém**: v médiích 20. a 21. st. se snaží objevit principy, které byly známé a využívané (i když třeba jiným způsobem a k jiným účelům) v historii lidstva.

Pro Zielinského je mediální archeologie (rozuměj jeho pojetí, tj. variantologie) propojena s heterogenní historií vzájemných vztahů mezi **uměním, vědou a technologií** a zaměřuje se spíše na výzkum myšlenek [...] (Skřiváčková 2014: 29)

Variantologie: předmět

Předmětem zkoumání jsou dlouhodobé vzájemné vztahy mezi uměním, vědou a technikou.

Variantologie: pojetí média

„[...] (p)ro variantologii je médiem jak jakýkoliv

automat, mechanismus, komunikační aparát či výsledek lidské práce, tak analogová i digitální technologie.“

Variantologie: metody

Důraz na varianty

- + varianta je v rámci variantologie vnímána jako systém charakterizovaný lehkostí a snadností,
- + zájem o variantu je jak metodologický, tak epistemologický (řešící vědecké poznávání),
- + **vyhledávání variant** je současně procesem i nástrojem výzkumu a rovněž také předmětem zkoumání.

Variantologie: metody

Výzkum hlubinného času (deep time)

- + v hlubinném čase jde o **poznávání dávné minulosti** prostřednictvím hloubkových sond do několika vrstev, ukrytých pod zemským povrchem, které zůstaly jako usazeniny předcházejícího vývoje Země,
- + variantologie aplikuje tuto metodu na výzkum dějin médií a jejich vztahu k umění a kulturnímu vývoji na jedné straně, a vědě a technologickému pokroku na straně druhé,
- + Zielinsky chápe pátrání v hlubinném čase mediálních konstelací jako setkávání s minulými událostmi, v nichž byly věci a situace v neustálém toku, různé vývojové proudy byly otevřeny budoucnosti a rozmanité možnosti technických a kulturních řešení vedly k budování světů médií.

Variantologie: metody

Nová kartografie mediálního výzkumu

- + z hlediska variantologie je nutné se vzdát nám důvěrně známých kartografií,
- + technická média se do podoby konkrétních produktů, jak je známe dnes, vyvinula v metropolích západního světa jako je Londýn, Paříž, Berlín či New York - jejich zárodky lze vypátrat v jiných koutech světa, odkud se prostřednictvím směny a obchodu šířily. Čím více při bádání po historii a prehistorii médií pronikáme do hlubších časoprostorových vrstev, tím více se musíme obrátit směrem k Dálnému východu a především k Číně. Tento proces proběhl v předmoderní době, tedy dávno před tím, než jsme dospěli k současnému vývoji metropolí západní euroamerické kultury,
- + je patrné, že flexibilita spojená s otevřeností vůči odlehlým oblastem mnohdy přináší nejen nové informace k původnímu předmětu výzkumu, ale má potenciál jej obohacovat o dosud netušené souvislosti, poskytovat nové variace jejich výkladu a odkrývat nové cesty, větvící a rozšiřující původní téma výzkumu.

Variantologie: metody

Nová kartografie mediálního výzkumu

- + pro variantologii nejsou tradiční akademické a kulturní metropole Západu nutně místy, z nichž vychází know-how stávající znalostní společnosti,
- + v hlubinných vrstvách kulturní historie i v současném výzkumu vychází impulsy změn z provincií a periferií. Až poté je přebírají metropole, aby je zformovaly do norem a produktů. (Zielinsky 205: 10). Zde lze vysledovat analogii mezi tímto postojem a Zielinského kritickým přístupem vůči tzv. kultuře blokové formace a programové standardizace, které vylučují, izolují a ignorují vše, co se nehodí do konceptů univerzality.
- + právě standardizací jsou znevýhodněny a zasaženy především ty kultury, které stály u zrodu spodních vrstev hlubinného času historie (například arabské automaty z 9. století, které dosud stály mimo zájem mediální teorie).

Zielinsky: současné koncepty médií jsou z historické perspektivy příliš omezené

Zájem o varianty, hlubinný čas i volání po nové kartografii, která pátrá mimo tradiční metropole Západu, souvisí s přesvědčením, že současné koncepty médií jsou z historické perspektivy příliš omezené a triviální.

Dle Zielinského jsme si zvykli sledovat původ médií ve spojení s technickou reprodukovatelností vizuálních a akustických jevů. (Zielinski 2005: 10 dle Skřiváčková 2014: 33)

Hlubinný čas a nová kartografie razantním způsobem rozšiřují časová i prostorová pole pro bádání a proměňují, či spíše alternují, mapu ohnisek – center médií i historických bodů zlomu v dějinách médií. (Skřiváčková 2014: 33)

Variantologie: varianta jako něco, co je stvořeno jako alternativa k destrukci/dekonstrukci

Barnaby Dicker tvrdí (Dicker 2013: 1096):

„Opening volume 1, editors Zielinski and Silvia Wagnermaier describe the ‘variant’ as interesting ‘both methodologically and epistemologically as a mode characterised by lightness and ease’.

‘To be different, to deviate, to change, to alternate, to modify’, they stress, is a positive thing: ‘To vary something that is established is an alternative to destroying it’ (the implication here being that destruction is a negative thing).”

Nejedná se tedy o postmoderní dekonstrukci, nýbrž o varianty.

Příklady zpracovávaných témat na <http://variantology.com/?lang=de>